

ERIÄVÄ MIELIPIDE MÄNTSÄLÄN KUNTAKEHITYSLAUTAKUNNAN 29.10.2025 TEKEMIIN PÄÄTÖKSIIN LIITTYEN STRATEGISEEN YLEISKAAVAAN

Jätän eriävän mielipiteen kuntakehityslautakunnan päätöksestä palauttaa yleiskaavaehdotus valmisteluun pöytäkirjasta löytyvillä muutosehdotuksilla. Yleiskaavaehdotus on tehty olemassa olevien lakien, asetusten ja suositusten mukaisesti ja se täyttää yleiskaavalle asetetut sisältövaatimukset. Kannatan virkamiestyönä tehtyä yleiskaavaehdotusta teemakarttoineen. Kunnalla on luonnonsuojelulain 11 § mukainen velvollisuus edistää luonnonsuojelua omalla alueellaan ja tämä kaava pyrkii siihen.

Keskustan edustajat tekivät yleiskaavaehdotuksen luontoteemakarttaan liittyen kaksi muutosehdotusta, joista toinen liittyy perustettaviin uusiin luonnonsuojelualueisiin ja toinen ekologisiin yhteyksiin. En kannattanut muutosehdotuksia.

Uudet luonnonsuojelualueet SL-1

Kaavassa esitetään perustettavaksi 20 uutta luonnonsuojelualueita SL-1 -merkinnällä. Yhdeksän näistä tulee suoraan Uusimaa 2050 -maakuntakaavasta ja 11 on kunnan kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitysten ja kaavaluonnoksesta saatujen yksityiskohtaisten lausuntojen perusteella valittuja. Alueista on käyty keskustelua mm. Keski-Uudenmaan Ympäristökeskuksen ja ELY-keskuksen kanssa ja niillä on selvitysten perusteella sellaisia vähintään maakunnallisia luontoarvoja, jotka on perusteltua suojata perustamalla alueelle luonnonsuojelulain kautta luonnonsuojelualue.

Muutosehdotus 1: Uudet luonnonsuojelualueet

Ensimmäisessä muutosehdotuksessa esitetään muutoksia sekä uusien luonnonsuojelualueiden määrään ja niitä koskeviin määräyksiin. Muutosehdotuksessa esitetään, että uusiksi luonnonsuojelualueiksi jätetään vain suoraan Uusimaa 2050 -maakuntakaavasta tulevat alueet ja Lukkokoski, ja muille kymmenelle SL-1 -merkinnän yleiskaavaehdotuksessa saaneelle alueelle ehdotetaan MY-merkintää. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutosta määräykseen, joka tulee voimaan viiden vuoden kuluttua, mikäli alueesta ei siihen mennessä ole muodostettu luonnonsuojelualueita.

Virkamiestyön kaavaehdotus:

”Mikäli aluetta ei perusteta suojelualueeksi tämän määräajan kuluessa, alueelle astuu voimaan rakentamislain 53 §:n mukainen toimenpiderajoitus. Tällöin maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman maisematyölupaa.”

Keskustan muutosehdotus:

”Mikäli alue tai alueen osa ei toteudu luonnonsuojelulain mukaisena luonnonsuojelualueena enintään viisi vuotta Strategisen yleiskaavan voimaantulosta, vaihtuu alue MY alueeksi.”

En kannattanut tätä muutosehdotusta. Kunta ei voi yleiskaavan sisältövaatimusten mukaan jättää merkitsemättä kaavaan riittävän suojaavalla merkinnällä alueita, joissa on todettu merkittäviä luontoarvoja. Esitetyt uudet luonnonsuojelualueet ovat vähintään maakunnallisesti arvokkaita luonnonympäristöjä, jolle MY-merkintä ei missään nimessä ole riittävä.

Uudenmaan ELY-keskus on lausunut yleiskaavaluonnoksesta mm. seuraavaa (vuorovaikutusraportin sivu 41):

”ELY-keskus katsoo, että arvokkaat luontokohteet ja suojelualueet tulee esittää koosta riippumatta, sama koskee pienvesikohteita. Pienimpien kohteiden osalta voi harkita pistemäistä merkintää. Vastaavantyyppisissä yleiskaavoissa on myös joskus käytetty oikeusvaikutteisia liitekarttoja tämän tyyppisen aineiston esittämiseen. Tämän tyyppinen ratkaisu toimii parhaiten alueilla, joissa lähes koko yleiskaavoitettu alue on tarkoitus asemakaavoittaa. ELY-keskus muistuttaa, että kunnassa, jossa yleiskaava tulee suurimmalla osasta kunnan aluetta olemaan pääasiallinen rakentamista ohjaava kaava, kaikki yleiskaavassa esitetty tieto huomioitavista arvoista ja rajoitteista on erittäin tärkeää tietoa niin rakennusvalvonnalle kuin yksittäiselle rakentajallekin.”

Ja edelleen (sivu 54): ”ELY-keskus katsoo, että yleiskaavatasolla ei ole perusteltua jättää merkitsemättä kohteita koon perusteella, vaan **etenkin maakunnallisesti arvokkaat kohteet tulee aina merkitä kaavakarttaan. Maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden merkitsemiseen tulee käyttää luo-merkinnän sijaan luonnonsuojelualuemerkintää, joka turvaa niiden luontoarvot tehokkaammin.** Luo-merkintä sopii paremmin paikallisesti

arvokkaille kohteille, jotka tulee myös merkitä kaavakartalle, jotta niiden huomioiminen esim. metsänkäytössä on mahdollista.”

Kaavaselostuksessa kirjoitetaan kohdassa 6.8 Vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen seuraavasti (s. 142):

”Strategisen yleiskaavaratkaisun suojelumerkinnot turvaavat luonnon kannalta arvokkaat ja herkäät alueet sekä näiden monimuotoisuuden. Luontoarvot on kaavassa tunnistettu vetovoimatekijöiksi, joiden heikentyminen heikentäisi myös kunnan asukkaiden ja muiden toimijoiden elinympäristöä.”

Yhdyn tähän näkemykseen ja pidän hyvin tärkeänä, että yleiskaavan SL-1 -merkinnot pysyvät sellaisenaan niiden luontoarvojen turvaamiseksi.

Kaavan ekologiset yhteydet

Yleiskaavaehdotuksen kaavaselostuksessa kirjoitetaan ohjeellisesta ekologisesta yhteydestä seuraavasti (s. 97-98):

”Merkinnällä on osoitettu paikallisesti tärkeät ekologiset yhteydet. Ekologinen verkosto on edellytys luonnon monimuotoisuuden ja luonnonarvojen säilymiselle. Luonnon ydinalueista ja niiden välisistä ekologisista yhteyksistä muodostuva ekologinen verkosto tarjoaa eliöiden elämiseen ja liikkumiseen välttämättömät elinympäristöt ja kulkuyhteydet. Alueen suunnittelussa ja alueelle kohdistuvissa toimenpiteissä tulee huomioida viheryhteyksien säilyvyys tai toteutuminen tavalla, joka turvaa lajiston liikkumismahdollisuudet. Alueita suunniteltaessa on turvattava, että viheryhteystarpeet säilyvät tai toteutuvat tavalla, joka turvaa lajiston liikkumismahdollisuudet, virkistys- ja ulkoilumahdollisuudet sekä ylläpitää maisema- ja luontoarvoja. Viheryhteyksien tarkkaa sijaintia ratkaistaessa on selvitettävä, että yhteydellä on edellytykset toimia osana laajempaa ekologista ja virkistyksellistä verkostoa. Merkintä ei rajoita normaalia metsätalousskäyttöä.”

Viheryhteydestä mm. Uudenmaan liitto lausuu vuorovaikutusraportin (s. 65) mukaan seuraavaa:

”-- yleiskaavatasolla on tarpeen tarkastella maakunnalliset ekologiset yhteydet mahdollisimman laajoina ja ekologisesti laadukkaina, jatkuvina kokonaisuuksina kapeiden käytävämäisten rakenteiden sijaan ja osoittaa toteuttamista turvaavat merkinnät. Tavoitteena maakuntakaavan viheryhteystarvemerkinnessä on, että jos nykytilassa on jäljellä mahdollisuus maakunnallisena toimivaan leveään yhteyteen merkinnän yleispiirteisesti osoittamalla alueella, pitää se säilyttää rakentamattomana. Uudenmaan liitto esittää, että ohjeellisten viheryhteystarpeiden lisäksi maakunnallisten yhteyksien toteutuminen varmistetaan osoittamalla rakentamattomaksi tarkoitetut osuudet aluevarauksina yleiskaavassa riittävän leveinä ja kehitetään yhteystarvetta osoittavia merkintätapoja tähän käsittelytapaan soveltuvaksi. Kaavaselistusta on syytä tarkentaa ekologista verkostoa koskevien merkintöjen kuvauksen ja kaavaratkaisun perustelujen osalta.”

Vastineessaan tähän kunta toteaa seuraavaa:

”Pääkaavakartalla ja oikeusvaikutteisessa luonnonympäristön ja virkistysliitekartassa on esitetty ohjeellinen ekologinen verkosto. Ekologinen verkosto on osoitettu kartassa perustuen virtavesiselvitykseen sekä ekologisen verkoston selvitykseen.”

Tähän siis perustuu kaavakartalle merkitty ekologinen yhteys -verkosto, joka on kartalla selitetty seuraavasti: ”Ohjeellinen ekologinen yhteys -merkinnällä on osoitettu paikallisesti tärkeät ekologiset yhteydet. Ekologisen yhteyden jatkuvuus ja kytkeytyminen tulee turvata. Alueen suunnittelussa ja alueelle kohdistuvissa toimenpiteissä tulee huomioida yhteyksien säilyvyys tai toteutuminen tavalla, joka turvaa lajiston liikkumismahdollisuudet. Yhteyksien sijainti, linjaus ja leveys täsmentyvät tarkemmassa suunnittelussa. Haja-asutusalueella yhteys on sijainniltaan viitteellinen.”

Muutosehdotus 2: Ekologiset yhteydet

Toisessa muutosehdotuksessa esitetään, että yleiskaavaehdotuksen pääkartalta poistetaan kaikki muut ekologinen yhteys -merkinnät, paitsi ne, jotka tulevat suoraan Uusimaa 2050 -maakuntakaavasta.

”Esitän ohjeellisten ekologisten yhteyksien määrän vähentämistä maakuntakaavan ja luonnosvaiheen tasolle, koska teemme Strategista yleiskaavaa.

Peruste: Kaava on voimassa 2050 asti. Nyt esitetty reititys voi estää tulevaisuudessa esim energia tai tuulivoima hankkeita tai rajoittaa metsätalouden toimenpiteitä, metsälaki velvoittaa jo nyt säilyttämään viheryhteyden. Tärkeintä on turvata eläinten pääsy kuntaa halkaisevan liikenneväylän molemmille puolille.”

Äänestin tätäkin Keskustan muutosehdotusta vastaan. Pidän erittäin hyvänä ja arvokkaana, että yleiskaavakartalla on monipuoliset suojeleverkostoon ja laajoihin yhtenäisiin metsäalueisiin perustuvat ekologinen verkosto -merkinnät, ja tämä on edellä perusteltu kattavasti. Elinympäristöjen pirstoutuminen on yksi iso syy lajien uhanalaistumiskehitykseen, ja ekologisilla yhteyksillä pyritään vaikuttamaan juuri tähän. Tämä on tärkeää erityisesti Uudellamaalla, jossa ihmistoimintaa on paljon.

Muita huomioita

Lisäksi huomautan, että yleiskaavaselostuksen (s. 7) mukaan Kuntakehityslautakunta on itse päättänyt (15.2.2023 § 15) yleiskaavan tavoitteista ja niitä tukevista toimenpiteistä:

Tavoite: Luonnonläheisesti kasvava ja kehittyvä Mäntsälä

Toimenpiteet:

- Huomioidaan maankäytön suunnittelussa keskeiset luonnonarvot, ilmastotavoitteet ja kestävä kehitys.
- Turvataan ekologisen verkoston ja arvokkaiden luontokohteiden säilyminen sekä luonnon monimuotoisuus.

Mäntsälän strategista yleiskaavaa ohjaavat myös tavoitteet, jotka kuuluvat valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden osa-alueisiin ja jotka ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain sekä sittemmin alueidenkäyttölain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää, ja jotka tulee ottaa huomioon kaikessa alueiden käytön suunnittelussa (kaavaselostus s. 15):

Kohta 4. Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat

- Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.

Mielestäni virkamiestyönä valmisteltu yleiskaavaehdotus täyttää sekä kuntakehityslautakunnan itsensä asettamat tavoitteet että valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja ylipäättään kaikkien yleiskaavan sisältöihin vaikuttavat tavoitteet. Kuitenkin mikäli muutosehdotukset hyväksytään, näiden tavoitteiden toteutuminen vaarantuu.

Lopuksi haluan sanoa, että pidän hyvin erikoisena sitä, mihin asioihin kuntakehityslautakunnassa on yleiskaava-asian käsittelyssä keskitytty. Keskustelut ovat keskittyneet lähes pelkästään luontoteemakarttaan, ja siihen nimenomaan siitä näkökulmasta, että sen merkinnät heikentäisivät liikaa maanomistajien oikeuksia. Mielestäni luottamushenkilöiden tulisi luottamustehtävässään kyetä ajattelemaan asioita laajempuna kokonaisuutena ja miettiä koko kunnan etua yleiskaavan käsittelyssä. Nyt käsittelyssä on korostunut lähinnä pyrkimys edistää maanomistajien etua, mikä ei ole perusteltua strategisen yleiskaavan kokonaisuuden näkökulmasta.

Pidän kuntakehityslautakunnan päätöksiä lähettää yleiskaavaehdotus näiden muutosesitysten kanssa takaisin valmisteluun hyvin luonnonsuojelukielteisenä ja olen huolissani siitä, että kaavaa ajetaan lautakunnan enemmistön tahtotilan takia nyt sellaiseen muotoon, joka ei enää täytä yleiskaavan lain sille asettamia tavoitteita. Tätä huolta tukee se, että myös kuntakehitysjohtaja Gummerus ilmoitti jättävänsä lautakunnan valmisteluun palauttamispäätöksestä eriävän mielipiteen. Valmistelevan virkamiehen eriävä mielipide kertoo, että hänen asiantuntija-arvionsa poikkeaa lautakunnan enemmistön kannasta. Virkamiehellä on virkavastuu, ja eriävän mielipiteen jättäminen on virkamiehen tapa osoittaa, että hän ei voi allekirjoittaa lautakunnan päätöstä. Tämä tärkeää, jos päätös myöhemmin joutuisi esimerkiksi valituksen tai oikeuskäsittelyn kohteeksi. Samaisesta syystä en itsekään voi hyväksyä nyt ehdotettuja ja enemmistön äänillä hyväksyttyjä muutosesityksiä.

30.10.2025

Satu Orajärvi

Kuntakehityslautakunnan jäsen

Vihreiden kunnanvaltuutettu